

Theologiae Sincerae Loci Communes de Deo et Homine-ben. Az igen szép, vízfoltos könyv első figyelemreméltó bejegyzése szerint *Empt. Lond. 28 Junii 1586 pret. 7 sh.*, azaz 1586 június 28-án Londonban vásárolták meg 7 shillingért. Alább ugyane kéztől még két bejegyzés van. Egyik: *3 lib. 10d Scot*; a másik alatta: *Johannis Davidsoni Liber*. A 7 shilling és a 3 font 10 penny között értékkülönbség nincsen, mert az utóbbi megjelölés után ott van a *Scot*, ami annyit jelent, hogy *skót értékben*; az pedig ismeretes, hogy a skót font értéke a font sterlingéhez képest a XVI. században állandóan romlott, míg a XVII. század elejére 12 skót font 1 font sterlinget ért. Az arány 1579. 1 : 8, 1597. pedig 1 : 10 volt. Az, hogy a londoni eladás ténye és a skót fonttal való értékmegjelölés ugyanegy kézzel íratott be a könyvbe (feltételezhetőleg a harmadik azonos kézzel írott bejegyzésben szereplő JOHN DAVIDSON-éval), arra mutat, hogy a könyv a londoni vásár után hamarosan Skóciába került, mégpedig az átszámítási arányt nézve inkább a 80-as, mint a 90-es években; esetleg éppen már 1586., amely esetben JOHN DAVIDSON vásárolta vagy vásároltatta magának a könyvet Londonban és a londoni vételárat írta bele ismételtelen a könyvbe skót értékben.

Későbbi kézzel még ez olvasható mint bejegyzés: *Donatus ab Joanne Weir 1618 és Donatus sum Academiae Edinburgenae (!) a Johanne Weir anno 1618*. Ez tehát a nyomtatványnak JOHN WEIR által 1618. az edinburgh-i teológiának történt ajándékozatását örökítette meg.

Ez a két adat is szép bizonyítéka annak, hogy a XVI. századbeli magyar protestáns írók, elsősorban SZEGEDI munkái iránt, mily érdeklődés nyilvánult meg a nyugati protestánsoknál.

HARSÁNYI ANDRÁS.

„Az első magyar kantianus filozófia“ kérdéséhez. A M. KSzemle megelőző számában JOÓ TIBOR ismertette az Országos Széchényi-Könyvtár új szerzeményét, LENGYEL JÓZSEF egykori debreceni professzor 1800—1803. évi filozófiai előadásainak vezérfonalát. Eddig azt tartottuk, mondja, hogy MÁRTON ISTVÁN egykori pápai tanárnak a kriticismus szellemében írt, de teológiai jellegű műveit leszámítva (1796, 1817), „csak 1817-ben szólal meg KÖTELES SÁMUEL etikai művében“ magyar nyelven a kanti filozófia. „A Széchényi-Könyvtár új szerzeménye most sokkal korábbi időpontra tolja ki a magyarnyelvű kantianizmus kezdetét“, írja JOÓ TIBOR. Megállapítását helyesbítenem kell. Először is nem szabad leszámítanunk MÁRTON ISTVÁN teológiai művét az 1796-ban megjelent „Keresztyén theologusi morál“-t, annál kevésbbé, mert a mű I. Toldaléka a 663—769. lapo-

kon „Erkölcsi Szótár“ címen a kanti filozófia alapfogalmait betűrendben behatóan ismerteti: A priori, a posteriori, affectus, akarat . . . általános, antinómia, autonómia . . . stb. Az első magyar kantianus filozófia itt van — bár ez is átdolgozás — 1796-ban! Megemlítem ezenkívül MÁRTON ISTVÁN Kant-szellemű főiskolai előadásait, amelyeknek kézírata hallgatói másolatában szintén előbbre teszi az első magyar kantianus filozófia dátumát JOÓ TIBOR fennebbi dátumánál. „Tiszta mindenes és mindenes alkalmaztatott logika KIESEWETTER szerént“ 1799, „Propedeutikus metafizika három darabba“ 1799. Sajnos, a mű második része, „Az erkölcsök metafizikája, fundamentom-tétele és a praktikus okosság kritikája“ csak címében van meg, a leíró megkezdte a munkát, de másfél sor után abbahagyta. Az „Empirikus lélektudomány“ és „A lélektudománynak rövid extractusa“ szintén kantianus mű, s az előbbi két kézirattal együtt ugyanarra az időre, tehát 1800 előttre vall. (Lásd: MÁNDI MÁRTON ISTVÁN tudományos munkássága, Pápa 1931 című művem 123—124. lapjait.)

(Pápa.)

TRÓCSÁNYI DEZSŐ.

A szépirodalom üldözése. A MKSzemle 1938. IV. füzetében egykorú adatok alapján magyarázatát kerestem annak, hogy miért nem volt nálunk szépirodalom 1772-ig. Most két újabb adalékkal egészítem ki és támasztom alá akkori megállapításaimat. Az első adalék, amely egy XVIII. századbeli híres magyarországi festőt is említ és a magyar tudósok külföldi megbecsülése, itthoni mellőzése miatt panaszkodik, a könyvárusoknak is szemrehányást tesz a tudós és szent munkák elhanyagolásáért és a „költeményes románok“ előnyben részesítéséért. A másik adalék már a mult század elejéről való s a régi hangnemben, a „bujaság tüzével“ hozza kapcsolatba „a vesztegető románokat“. E könyvtörténeti szempontból érdekes két adalék a következő:

„. . . Sinai Úr Magyar Ország Réformátziójának Históriaját kidolgozván, azt a' maga képével edgyütt, mellyet a' N. Váradhi híres Piktör Ritter nevezetű festett, az anglusoknak engedte ezer és edgynehány száz Hollándiai aranyakból álló ajándék jutalomért. Melly tudós munkának kell ennek lenni, a' jutalmaztatás mutattya. Meglehet itt közönségesen jegyezni, hogy a' Magyar Tudósokat mennyire betsüllik az idegenek, hogy még meg-is jutalmazzák. Hát még ha közöttök élnének, írának és tanítának . . . ? Bizonyság a' mi időnk, melly nagy ajándékokat és jutalmakat nyertenek Hazánkfiái a' külföldiektől, annyira hogy már nem-is tartatik nálunk ritkaságnak, ha